

ПЕДАГОГІЧНА СПЕЦИФІКА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Доповідь на Всеукраїнському Форумі «Україна 30. Освіта і наука»,
1 червня 2021 р., м. Київ, Україна

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-3-6>

КРЕМЕНЬ Василь Григорович
доктор філософських наук,
професор, дійсний член (академік)
НАН України і НАПН України,
президент Національної академії
педагогічних наук України,
президент Товариства «Знання»
України, м. Київ, Україна

Анотація. У виступі актуалізовано проблему освіти дорослих, що зумовлено переходом людства до нового — інноваційного типу прогресу. До ключових функцій, які зазнають трансформації, віднесено: навчання людини навчатися впродовж життя та навчання використовувати отримувані знання в практиці. Розгорнуто представлено нові завдання задля формування інноваційної людини і забезпечення її конкурентоспроможності, а саме: усвідомлення освіти дорослого як єдиного шляху до його саморозвитку, самовдосконалення і досягнення життєвого успіху; створення механізмів спонукання до освіти на рівні держави, окремих підприємств і установ та формування розгалуженого ринку освітніх послуг для дорослих; підготовка викладачів для освіти дорослих; необхідність здійснення науково-методичного забезпечення освіти дорослих; створення центрів з визнання результатів неформальної та інформальної освіти. Звернуто увагу на позитивний досвід з питань освіти дорослих, здобутий у системі НАПН України, зокрема в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна та Університеті менеджменту освіти.

Ключові слова: освіта дорослих; освіта впродовж життя; інноваційна людина; конкурентоспроможність; післядипломна педагогічна освіта.

Освіта дорослих є відносно новим поняттям, проте феномен навчання і освіти впродовж життя існує з прадавніх часів. В усі історичні епохи і в усіх суспільствах дорослим людям потрібно було чогось навчатись і здобувати освіту.

Але ніколи потреба в навчанні дорослих не була такою актуальною як нині. Зумовлено це переходом людства до нового типу прогресу — інноваційного.

Він характеризується швидкою зміною ідей, знань, технологій — більш швидкою, ніж тривалість людського життя. І тому завдання полягає в підготовці інноваційної людини — з інноваційним мисленням, культурою, здатністю до інноваційного типу діяльності. Людини, здатної творити нове і сприймати нове. Це вимагає суттєвих змін в навчанні дітей, а також впровадження освіти дорослих.

У традиційній освіті відбуваються зміни в її функціях. Окрім звичної функції творчо-критичного засвоєння певних базових знань, актуалізуються, як мінімум, ще дві функції.

Це функція навчити навчатися впродовж життя, виробити уміння, навички і бажання це робити. Людина розумна (*Homo sapiens*) в XXI столітті — це людина, що постійно навчається.

Ще одна функція — це навчити людину використовувати отримувані знання в практиці — професійній, суспільно-громадській, у побуті. Знання — не для іспиту, а для того, щоб вони були в основі життя і діяльності людини і суспільства. Саме тоді будемо мати знанневу людину і знанневе суспільство.

Формування інноваційної людини і забезпечення її конкурентоспроможності впродовж життя вимагає системного здійснення освіти дорослих.

Які завдання тут є найбільш важливими і актуальними:

- *перше*, укорінити в громадській думці необхідність освіти дорослого як єдиного шляху до його саморозвитку, самовдосконалення і досягнення життєвого успіху;

- *друге*, створити механізми спонукання до освіти як на рівні держави, так і окремих підприємств і установ. Розробити механізми стимулювання й заохочення громадян до навчання впродовж життя;

- *третє*, створити розгалужений ринок освітніх послуг для дорослих. Це спеціальні навчальні заклади — інститути підвищення кваліфікації, університети третього віку, різноманітні центри освіти дорослих, широке використання для цих цілей традиційних закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти та інших, в яких повинен бути широкий вибір різноманітних за тематикою і терміном навчання програм. Важливу роль тут можуть відігравати громадські організації. Це я можу стверджувати як президент Товариства «Знання» України;

- *четверте*, підготовка викладачів для освіти дорослих. Важливо, що в 2019 р. до Національного класифікатора професій введено професію андрагог і такі фахівці вже готуються в окремих університетах;

- *п'яте*, необхідне науково-методичне забезпечення освіти дорослих, що зокрема здійснює Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України. Існують ключові відмінності між дорослими і дітьми, що впливають на вибір технології навчання дорослих:

- 1) особистісна автономія і самостійність;

- 2) багатий життєвий досвід дорослих, який треба трактувати як потенційне джерело навчання;

- 3) готовність навчатися, обґрунтована життєвими умовами і виконуваними суспільними ролями;

- 4) прагматична навчальна орієнтація щодо безпосереднього використання набутого знання у вирішенні життєвих проблем;

- *шосте*, важливим завданням є створення центрів з визнання результатів неформальної освіти та інформальної освіти. Така робота розпочата в нашій країні.

Шановні колеги, в Україні є позитивний досвід організації освіти дорослих. Це, зокрема, діяльність в кожній області інститутів післядипломної педагогічної освіти, в нашій академії — [Університету менеджменту освіти](#).

Зростає кількість міст, які доєднуються до глобальної [всесвітньої мережі міст, що навчаються](#) (UNESCO Global Network of Learning Cities), наразі — це 7 міст України.

На базі НАПН України успішно діє [Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»](#), створена [Українська асоціація освіти дорослих](#), що приєдналася до [Європейської асоціації освіти дорослих](#) (European Association for the Education of Adults, EAEA).

У 2020 р. Україна вперше брала участь у підготовці п'ятого [Глобального звіту ЮНЕСКО з навчання і освіти дорослих](#) (Global Report on Adult Learning and Education, GRALE).

Але ще більше слід зробити. Зокрема дуже важливо якнайскоріше прийняти підготовлений [Міністерством освіти і науки України](#) разом із нашою академією проект Закону України «Про освіту дорослих», який надасть системності і більшої ефективності цій діяльності як універсального цивілізаційного ресурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Всеукраїнський Форум Україна 30. (2021, 1 червня). *Всеукраїнський форум «Україна 30. Освіта і наука». День 2* [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/ZrskXbU027s>
- Всеукраїнський Форум Україна 30. (2021, 1 червня). *All-Ukrainian Forum «Ukraine 30. Education and science». Day 2* [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/bgYwb-6WeM8>
- Всеукраїнський Форум «Україна 30». (2021, 31 травня — 2 червня). *Освіта і наука*. https://ukraine30.com/education_science/
- Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. (n.d.). *Головна*. <http://umo.edu.ua/>
- Європейський Парламент, & Рада Європейського Союзу. (2008, 23 квітня). *Рекомендація Європейського Парламенту і Ради «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом упродовж життя»* (2008/С 111/01). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_988
- Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. (n.d.). *Головна*. <http://iprood.com.ua/>
- Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. (n.d.). *Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. <http://iprood.com.ua/unesco/>
- Кабінет Міністрів України. (2018, 11 січня). *Про схвалення Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року* (10-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/10-2018-р>
- Лук'янова, Л.Б. (2020). Законодавче забезпечення освіти дорослих в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-2>
- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. (2019, 15 лютого). *Про затвердження Зміни № 8 до національного класифікатора ДК 003:2010* (259). <https://cutt.ly/7nAFlwS>
- Міністерство освіти і науки України. (2020, 28 травня). *Сектор освіти підтримав долучення Сум, Львову та Полтави до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються*. <https://cutt.ly/5nFhGbS>
- Ничкало, Н.Г. (2020). Наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-1>
- Президент України. (2019, 30 вересня). *Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року* (722/2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>
- Українська асоціація освіти дорослих. (n.d.). *Головна*. <http://www.uaod.org.ua/>
- European Association for the Education of Adults. (n.d.). *Home*. <https://eaea.org/>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (n.d.). *Global Report on Adult Learning and Education — GRALE*. <https://uil.unesco.org/adult-education/global-report>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (n.d.). *UNESCO Global Network of Learning Cities*. <https://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities>

PEDAGOGICAL SPECIFIC CHARACTER OF ADULT EDUCATION

Report at the All-Ukrainian Forum "Ukraine 30. Education and Science", June 1, 2021, Kyiv, Ukraine

Vasyl Kremen

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine; President, Society "Knowledge" of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The speech highlights the problem of adult education due to the transition of humanity to the new — innovative type of progress. The key functions that are undergoing transformations are teaching a person to learn lifelong and to use the acquired knowledge in practice. New tasks for the development of an innovative person and ensuring his or her competitiveness are presented in detail, i.e.: awareness of adult education as the only way to his or her self-development, self-improvement, and achievement of success in life; creating mechanisms to encourage education at the levels of the state, individual enterprises, institutions and forming an extensive market of educational services for adults; training teachers for adult education; the need for scientific and methodological support of adult education; organization of centers for recognition of the results of non-formal and informal education. Attention is paid to a positive experience in adult education obtained in the system of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, in particular at Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education and the University of Educational Management.*

Keywords: *adult education; lifelong learning; innovative person; competitiveness; in-service teacher training.*

Дата публікації: 14 червня 2021 р.